

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
1985

BRNO 1987

NÁLEZY ZE STARÉ HACKELSBERGSKÉ ŠTOLY U HORNÍHO ÚDOLÍ /okr. Šumperk/

Jiří Pavelčík, AÚ ČSAV Brno, expozitura Opava

Ing. Roman Pavlík z Geologického průzkumu np. Zlaté Hory předal pracovníkům opavské expozitury AÚ ČSAV Brno dvoje dřevěné těžební necky a z trámu vysekaný žebřík. Předměty byly nalezeny při průzkumu staré Hackelsbergské štolý u Horního Údolí /o. Bruntál/. Podle polohy ve štole a způsobu kutacích prací lze žebřík rámcově datovat do 13. až 14. stol. a necky do 15. až 16. stol. Ve výzkumu dalších dosud nezmapovaných vytěžených prostor se bude pokračovat.

Funde aus dem Alten Hackelsberger Stollen bei Horní Údolí /Bez. Šumperk/
Ing. R. Pavlík übergab der Opavaer Expositur des A1 der ČSAV Brno hölzernes Gerät /Leiter, Fördertrög/, des man bei der Untersuchung des Alten Hackelsberger Stollens bei Horní Údolí fand.

FUNDE NEUZEITLICHER KERAMIK AUS KETKOVICE /Bez. Brno-venkov/

Pavel Košťušík, UJEP Brno

Beim Grundmaueraushub für ein neues Feuerwehrhaus hat man unweit von dem Gebäude des alten Orts-Nationalausschusses Schichten mit neuzeitiger Keramik gestört. Nach der Struktur und der Verzierung handelt es sich höchstwahrscheinlich um die Töpfereiproduktion aus dem unweiten Ivančice.

ZÁCHRANNÉ VÝZKUMY V BRNĚ V ROCE 1985 /okr. Brno-město/

Zdenka Himmelová, Rudolf Procházka, AÚ ČSAV Brno

/Obr. 20/

1. Dominikánská 11, 13, 15, 17.

Při sledování dalšího postupu výkopu stavební jámy bylo zde v dubnu až září v různém rozsahu zkoumáno a dokumentováno 27 objektů. Také tentokrát převládaly odpadní jámy ze 13. - 17. stol., většinou ze 14. - 15./16. stol. Mezi nimi si zaslouží pozornost zejména superpozice obdélné zděné jámy se dvěma horizonty z 2. pol. 16. a 1. pol. 17. stol. /č. 62 a, b, / nad válcovitou jámkou ze 13. stol. /č. 59/, přičemž horní část staršího objektu byla druhotně vyplněna zásypem příslušejícím k mladší šachtici. V jámce č. 58, v horní části zaplněné mazanícovou drtí s mimořádnou koncentrací zlomků tuhových zásobnic /požár r. 1356?/, se podařilo prokázat dřevěné bednění, v Brně zatím ojedinělé. Rovněž byla prozkoumána téměř celá zemnice /č. 63/ o rozměru u dna cca 4 x 4 m, zapuštěná nejméně 2 m od úrovně původního povrchu. Žlábek se stopami dřeva sledující obvod podlahy naznačuje přítomnost výdřevy stěn. Ač otopné zařízení nebylo jednoznačně prokázáno, tvrdě udusaná podlaha spolu s hrncem do ní zapuštěným dovolují uvažovat o velmi častém pobytu uživatelů. Předběžně lze vznik objektu řadit ještě do 1. pol. 13. stol., stejně jako jámku č. 59 a další zahloubený objekt /č. 57/ v těsné blízkosti. Jde zřejmě o část kolonizační "usedlosti", jejíž součástí jistě byly i nadzemní stavby.

Na rozhraní parcel domů Dominikánská 11 a Starobrněnská 18 byl dokumentován profil rozměrného zahloubeného objektu, do jehož podlahy byla ještě zapuštěna hruškovitá jáma připomínající obilnici. Objekt, nejspíše hospodářského určení, byl podle nečetných fragmentů keramiky zasypán někdy ve 14. stol.

V početném nálezovém fondu dominovala opět keramika, cenné jsou zvláště soubory pozdně hradištního charakteru s ojedinělými doklady importované kameniny.

2. Česká 5.

Ve střední části budovy známé pivnice "U Stopky" došlo v rámci adaptačních prací k odstranění nadzemní zástavby i jednopatrového sklepu do hloubky 3 m od úrovně dnešního terénu. V průběhu záchranného výzkumu v červenci a listopadu zde bylo odkryto 7 odpadních jámeček rámcově z 13./14. - poč. 16. stol. Lokalita se nachází podstatně níže než terén na Dominikánské ul., tudíž hladina spodní vody leží blíže dnešnímu povrchu. Jámy byly proto zahloubeny nejvýše 5 m, přičemž jejich výplně byly přibližně 1 m od snížené úrovně značně zvodněné. Proto se zde uchovalo množství organických předmětů, ať už části výrobků ze dřeva či kůže nebo rostlinných zbytků.

Z jámeček na Dominikánské ul. i České ul. pochází poměrně bohatý soubor dutého skla, reprezentující časové rozmezí 14. pol. - 17. stol. Předběžně je možno na jeho základě stanovit dva výrazné horizonty užívání skleněných nádob v brněnském městském prostředí. První, datovatelný rámcově do 2. pol. 14. - poč. 15. stol., je zastoupen především tzv. číslemi českého typu v různých variantách a nečetnými importy kvalitního, snad italského skla. Druhý horizont představuje pozdně renesanční duté sklo z konce 16. a 1. pol. 17. stol. Poměrně málo je zastoupeno sklo pozdně gotické, zcela ojedinělé fragmenty náleží již

století třináctému.

3. Starobrněnská 20.

Při zahloubení suterénu ve dvoře byla narušena rozměrná jámka rámcově ze 14. - poč. 15. stol. a zahloubený objekt s keramikou z 13. stol.; oba byly vzorkovány a dokumentovány.

4. Hlídka 1.

Stavební sonda při barokní hradbě na východním svahu Špilberka, dokumentovaná již v minulém roce, byla v červenci při zjišťovacím výzkumu rozšířena na plochu 4 x 2 m. Podařilo se zde ověřit přítomnost rozsáhlé požárové destrukce dřevohlinité stavby s nálezy odpovídajícími polovině 14. stol. Vlastní objekt se zřejmě nachází pod pevnostní fortifikací. Spočíval na uměle upravené, při okraji valovitě zvýšené terase, jejíž hlinitý násyp obsahoval keramikou z 13. stol. Mazanícový zával pokračuje západním směrem do svahu, jeho vymezení by mělo být úkolem dalšího odkryvu v r. 1986 v souvislosti se statickým zajištěním plenty hradby.

5. 1. máje.

V prostoru bývalého nástupiště trolejbusů mezi hotelem Grand a železničním viaduktem byly při hloubení trativodu opětovně porušeny fragmenty zřejmě gotického zdiva, hypoteticky považované za součást někdejšího kostela sv. Martina. Při zjišťovacím průzkumu se ukázalo, že v důsledku nesčetyých novověkých úprav zde bylo zcela odstraněno hlinité nadloží říční terasy a nahrazeno navážkami. Zdivo - část pilíře /?/ lichoběžníkového půdorysu - bylo do šterkového souvrství zapuštěno 1,5 m, tj. 2,65 m od dnešního povrchu. V blízkosti byl dokumentován zbytek jámy s několika fragmenty pozdně středověké keramiky. Bohužel zůstala nevyužita příležitost důkladnějšího výzkumu r. 1982, kdy bylo zdivo zachyceno paralelním výkopem ve větším rozsahu.

Rettungsgrabungen in Brno im Jahre 1985 / Bez. Brno-město /.

1. Dominikánská Gasse 11, 13, 15, 17.

Beim Beobachten des Aushubes der Baugrube hat man hier von April bis September 27 Objekte untersucht. Wiederum überwogen Abfallgruben aus dem 13. - 17. Jahrhundert; in Grube Nr. 58 gelang es eine in Brno bisher einmalige Holzverschalung zu beweisen. Ferner wurde fast komplett eine Erdhütte /Nr. 63/ im Ausmasse am Boden von ca. 4 x 4 m abgedeckt, mindestens 2 m von Niveau des ursprünglichen Terrains eingetieft, mit Spuren einer Holzkonstruktion. Eine Heizvorrichtung konnte nicht bewiesen werden, der gestampfte Fußboden zeugt allerdings von einem häufigen Aufenthalt der Benutzer. Mit dem Objekt hängt vermutlich eine Abfallgrube und eine weitere umfangreiche Grube in nächster Nähe zusammen. Es handelt sich um den Bestandteil einer Kolonisationsverbauung mit den Anfängen noch in der 1. Hälfte des 13. Jahrhunderts. Auf der Grenze der Parzellen Dominikánská 11 und Starobrněnská 18 wurde das Profil eines umfangreichen eingetieften Objektes dokumentiert, in dessen Boden eine birnenförmige Grube eingelassen war. Die nicht zahlreichen Funde ermöglichen eine ungefähre Datierung in das 14. Jahrhundert.

2. Česká Gasse 5.

Im mittleren Teil des Gebäudes kam es zur Entfernung der oberirdischen Verbauung und der einstöckigen Keller zu einer Tiefe von 3 m von dem heutigen Terrain. Im Verlaufe der Rettungsgrabung im Juli und November wurden hier 7 Abfallgruben aus dem 13./14. - bis Beginn des 16. Jahrhunderts abgedeckt. Der höhere relative Spiegel des Grundwassers ermöglichte die Erhaltung von Gegenständen aus organischen Massen.

Aus den Abfallgruben in der Dominikánská und Česká Gasse stammt ein verhältnismässig reichhaltiger Komplex an hohlem Glas, überwiegend aus der 2. Hälfte des 14. - Beginn des 15. Jahrhunderts und aus dem Ende des 16. - 1. Hälfte des 17. Jahrhunderts. Weniger kam spätgotisches Glas vor, in das 13. Jahrhundert gehören vereinzelte Fragmente.

3. Starobrněnská Gasse 20.

Hier hat man zwei eingetieft Objekte aus dem 13. und 14. - Beginn des 15. Jahrhunderts dokumentiert. Das jüngere kann als Abfallgrube betrachtet werden.

4. Hlídka Gasse 1.

Der Bauaushub beim barocken Wall am östlichen Hang des Špilberks wurde um 4 x 2 m erweitert. Hier wurde die Anwesenheit einer Branddestruktion eines Holz-Erde-Baues, rahmenhaft aus der Mitte des 14. Jahrhunderts, beglaubigt, auf einer künstlichen Erdherrichtung mit Funden aus dem 13. Jahrhundert ruhend.

5. Strasse des 1. Maies.

Hier hat man im Zusammenhang mit dem Aushub der Ingenieursnetze Fragmente eines gotischen Gemäuers dokumentiert, das hypothetisch als Bestandteil der Kirche des Hl. Martin betrachtet wird. In der Nähe erfasste man eine Grube mit vereinzelten Bruchstücken spätmittelalterlicher Keramik.

PŘEHLED VÝZKUMU 1985

- Vydává : Archeologický ústav v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor : akademik Josef Poulík
Redaktoři : Dr. Z. Himmelová, Dr. J. Stuchlíková, Dr. J. Unger
Překlady : Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby : A. Krechlerová
Na titulním listě : bronzová spona z Kostic
Tisk : Moravské tiskařské závody, n.p. Olomouc, závod Gottwaldov,
provoz 34 - Kyjov
Evidenční číslo : ÚVTEI - 73332
Vydáno jako rukopis : 450 kusů - neprodejné